

УДК 342.92

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.12.16>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Савчук Денис Анатолійович,
директор
(Фаховий коледж економіки, права
та інформаційних технологій
Кам'янець-Подільського
податкового інституту,
м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область, Україна)

У статті досліджено питання правового регулювання попередження при застосуванні заходів примусу правоохоронними органами України. В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що попередження про намір застосування примусових заходів виконує щонайменше три функції: по-перше, запобіжну, коли працівник правоохоронного органу вимагає припинення порушення правопорядку; по-друге, репрезентативну, коли працівник називає себе, свою посаду; по-третє, інформативну, коли правопорушнику повідомляється, який саме примусовий захід проти нього буде застосовано. Спектр способів і форм попередження про намір застосування заходів примусу може бути досить різноманітним.

У роботі звернено увагу, що питання попередження, яке передуює застосуванню примусу, є важливим з точки зору наукового аналізу та дослідження, враховуючи певні обставини. По-перше, Закони України «Про Національну поліцію», «Про попереднє ув'язнення» зобов'язали працівників правоохоронних органів попереджати правопорушника про намір застосування зброї, спеціальних засобів і фізичної сили, але окремі нормативні акти передбачають попередження у вигляді певних дій (попереджувальним пострілом (черги) угору). По-друге, сама форма попередження про намір застосування заходів примусу здебільшого не встановлена, а та, що встановлена, недосконала.

Стосовно питання мови, якою подається попередження, то чинний нормативний акт, що врегульовує відповідні правовідносини, визначає, що попередження про намір використання заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки може бути зроблено голосом, а у разі значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, і в кожному випадку бажано мовою, зрозумілою для осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, а також українською мовою не менш як двічі з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Для працівників державної прикордонної служби попередження про використання спеціальних засобів і службових собак може бути здійснено голосом, а при значній відстані або зверненні до великої групи людей – через гучномовні установки та підсилювачі українською мовою не менше двох разів з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Ключові слова: заходи примусу, правоохоронні органи, попередження про намір застосування примусу, запобіжна функція, репрезентативна функція, інформативна функція.

LEGAL REGULATION OF WARNING IN THE APPLICATION OF COORDINATION MEASURES BY LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

Savchuk Denys Vasylovych,

Director

(Professional College of Economics, Law and Information Technologies of the Kamyanets-Podilsky Tax Institute, Kamianets-Podilskiyi, Khmelnytskyi region, Ukraine)

The article examines the issue of legal regulation of prevention in the application of coercive measures by law enforcement agencies of Ukraine. As a result of the study, it was concluded that the warning about the intention to apply coercive measures performs at least three functions: first, precautionary, when a law enforcement officer demands the cessation of law and order; secondly, representative, when the employee calls himself, his position; and thirdly, informative, when the offender is informed what coercive measure will be applied against him.

The range of methods and forms of warning about the intention to apply coercive measures can be quite diverse. The paper points out that the issue of prevention, which precedes the use of coercion, is important from the point of view of scientific analysis and research, given the following circumstances. First, the Laws of Ukraine "On the National Police", "On Pre-trial Detention" required law enforcement officers to warn the offender of the intention to use weapons, special means and physical force, but some regulations provide for warnings in the form of certain actions (warning shot (queue) up).

Secondly, the very form of warning about the intention to apply coercive measures in the vast majority is not established, and the established one is imperfect. With regard to the language of the warning, the current legislation governing the relevant legal relationship currently stipulates that a warning of the intention to use physical force, special means, firearms, weapons and military equipment may be made by voice, and in the case of significant distances or addressing a large group of people – through loudspeakers and in each case preferably in a language understood by the persons against whom these means will be used, as well as in Ukrainian at least twice with sufficient time to stop the offense.

For employees of the State Border Guard Service, warnings about the use of special equipment and service dogs can be made by voice and at a considerable distance or addressed to a large group of people – through loudspeakers and amplifiers in Ukrainian at least twice with enough time to stop the offense.

Key words: coercive measures, law enforcement agencies, warning of intent to use coercion, preventive function, representative function, informative function.

Питання попередження про намір застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї працівниками правоохоронних органів є важливим з точки зору забезпечення прав громадян. Про його важливість свідчить також регулювання, що здійснюється на рівні міжнародних норм. Зокрема, йдеться про прийняту Резолюцію Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Декларація про поліцію» [1, с. 219] та прийняті VIII Конгресом ООН «Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку» [2]. До таких принципів і гарантій забезпечення прав громадян при застосуванні заходів адміністративного припинення спеціального призначення та заходів безпеки належить дотримання такої процесуальної вимоги як попередження про намір цього застосування.

Вітчизняним законодавством України визначено, що застосуванню заходів примусу повинно передувати попередження про намір їх використання (ч.ч. 1, 2 ст. 43, ч. 5 ст. 46 Закону «Про Національну поліцію»; ч. 2 ст. 18 Закону «Про попереднє ув'язнення»; п. 3 Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань).

Питання попередження, яке передує застосуванню сили, є важливим з точки зору наукового аналізу та дослідження, враховуючи певні обставини. По-перше, Закони України «Про Національну поліцію» [3], «Про попереднє ув'язнення» [4] зобов'язали працівників правоохоронних органів попереджувати правопорушника про намір застосування зброї, спеціальних засобів і фізичної сили, але окремі нормативні акти передбачають попередження у вигляді певних дій (попереджувальним пострілом (черги) угору [5]). По-друге, сама форма попередження про намір застосування заходів примусу здебільшого не встановлена, а та, що встановлена, на наш погляд, недосконала.

Форма попередження при застосуванні вогнепальної зброї передбачена лише для посадових осіб гарнізону та військовослужбовців, які залучаються для несення цих служб. При охороні об'єктів подається попереджувальний вигук «Стій, стрілятиму!» з подальшим досиланням патрона у патронник і попереджувальним пострілом угору (ст.ст. 195-198 Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України [6]).

Для службовців Національної гвардії «Правилами застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань» встановлено, що попередження може бути зроблено голосом, а в разі значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки і в кожному випадку бажано мовою, зрозумілою для осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, а також українською мовою не менш як двічі із наданням часу, достатнього для припинення правопорушення [7]. Щодо випадків застосування решти заходів примусу, то форма попереджувального вигуку при їх застосуванні взагалі в чинному законодавстві як для працівників поліції, так і інших працівників правоохоронних органів відсутня, тому спектр словосполучень, які використовуються співробітниками, дуже різноманітний.

Крім того, у Законі «Про Національну поліцію», ч. 3 ст. 18 Закону «Про попереднє ув'язнення», «Правилах застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань» йдеться, що у випадку неможливості уникнути застосування сили або вогнепальної зброї можливість завдання поранень і заподіяння шкоди повинна бути зведена до мінімуму як для правопорушників, так і для інших громадян. Тому вчасно і правильно зроблене попередження про намір застосування заходів адміністративного припинення спеціального призначення чи заходів безпеки може або припинити правопорушення, або запобігти йому й тим самим уникнути шкоди [8, с. 13–15].

Варто підтримати думку, що попередження про намір застосування примусових заходів правоохоронними органами виконує три функції, що впливає з аналізу існуючих національних і міжнародних нормативних актів: припиняюча, репрезентативна та інформативна функції [9, с. 48].

Законом України «Про Національну поліцію» (п. 1 ч. 1 ст. 23) передбачено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень. Стаття 44 цього ж закону визначає, що поліцейський може застосовувати фізичну силу, в тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

У спеціальній адміністративно-правовій літературі існує думка, що серед заходів адміністративного припинення, які застосовуються правоохоронними органами, існує і такий як вказівка порушникові на протиправність його дій та вимога їх негайного припинення [10, с. 82]. У такому разі попередження про намір застосування сили виконує функцію превентивного заходу, оскільки своїм вигуком або зверненням працівник поліції або військовослужбовець, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку (індивідуально чи керує операцією), як посадова особа із владними повноваженнями від імені та за дорученням держави подає обов'язкове для виконання розпорядження про припинення правопорушення.

Тому у такому разі попередження може мати значення вказівки (усного адміністративного акту), що має на меті припинення правопорушення [11, с. 104–106]. Отримавши попередження, правопорушник повинен припинити протиправні дії на будь-якій стадії правопорушення. В разі невиконання зазначених вимог правоохоронцю необхідно застосовувати передбачені Законом України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи (ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію») [12, с. 92]. Саме тому попередження про намір застосування сили виконує функцію заходу адміністративного припинення, який запобігає правопорушенню. Тому, погоджуючись із дослідниками, цю функцію попереджувального вигуку або звернення, на нашу думку, можна назвати припиняючою.

Відповідно до міжнародних норм м'якого права, а саме ст. 10 Основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку, про які вже йшлося, посадові особи, які підтримують правопорядок, повинні представитися. Цей аспект їх діяльності в контексті попередження (коли посадова особа представляється), можна визначити як репрезентативний (від латинського “representatio” – наочне зображення) [13, с. 675]. Важливість пред'явлення службових повноважень полягає також у тому, що працівник правоохоронного органу підтверджує свій правовий статус, тим більше, якщо він вдягнений у цивільне або події відбуваються в умовах обмеженої видимості; це повинно довести до свідомості оточуючих громадян, що ситуація контролюється правоохоронними органами.

Факт представлення працівником правоохоронного органу тягне за собою також виникнення і інших відносин. Так, коли особа називається, вона автоматично вважається такою, що виконує службові обов'язки і опиняється під правовим захистом держави. Вчинення проти такої особи протиправних дій тягне за собою відповідальність [14, с. 6–10; 15, с. 74], встановлену законами. Крім того, в разі загибелі працівника правоохоронного органу, заподіяння йому каліцтва або шкоди при виконанні службових обов'язків на нього або на його родину поширюються заходи державного соціального захисту, передбаченого розділом IX Закону України «Про Національну поліцію».

В попередженні повинна бути присутньою інформація про намір застосування до правопорушника відповідного спеціального засобу, вогнепальної зброї або заходу фізичного впливу, тому цю функцію попередження доцільно назвати інформативною. Інформативна частина попередження повинна нести у собі змістове навантаження, тобто повинна донести до правопорушника інформацію про те, що проти нього будуть застосовуватися конкретний захід або комплекс конкретних заходів примусу. Крім того, ця інформація адресується і оточуючим громадянам як з позиції правомірності дій працівників правоохоронних органів, так і для того, щоб уникнути непотрібних ускладнень при застосуванні деяких видів спеціальних засобів, наприклад, газу сльозоточивої або дратівної дії.

Щодо існуючих способів попередження про намір застосування заходів примусу, то ми підтримуємо вже висунуту думку, що їх можна виділити на три групи: попе-

редження голосом (вербальний спосіб), попередження у вигляді конклюдентних дій і з використанням інших засобів [16, с. 123].

Найбільш вживаним способом попередження про намір застосування сили є вербальний, який застосовується у переважній більшості всіх випадків використання попередження. Вербальний спосіб попередження може бути зроблено у вигляді попереджувального вигуку або звернення, що залежить від певних чинників. Зокрема, п. 5 «Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань» встановлює, що рішення про застосування спеціальних засобів приймає визначена в установленому порядку службова особа, відповідальна за забезпечення громадського порядку, або керівник операції чи командир відповідної військової частини (підрозділу, групи) Національної гвардії.

Також ч. 5 ст. 18 Закону «Про попереднє ув'язнення» встановлено, що дозвіл на проведення спеціальних операцій з використанням світлозвукових пристроїв відволікаючої дії, водометів, бронемашин та інших технічних засобів, застосування яких пов'язане з ризиком заподіяння шкоди здоров'ю оточуючих, дають начальники управлінь (відділів) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань в Автономній Республіці Крим, областях, місті Києві та Київській області, начальник Центрального управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України по місту Києву і Київській області, начальники територіальних управлінь Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Міністр оборони України, начальник Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або його перший заступник.

Натомість рішення про використання заходів фізичного впливу, застосування спеціальних засобів, їх вид та інтенсивність використання прикордонниками приймаються самостійно, з огляду на ситуацію, яка склалася (Інструкція про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України [5]).

Таким чином, випадки застосування заходів примусу можна класифікувати залежно від того, хто приймає рішення про їх застосування, на дві категорії: випадки застосування заходів примусу, коли рішення щодо їх застосування приймає посадова особа, відповідальна за забезпечення громадського порядку, або керівник операції; випадки застосування заходів примусу, коли рішення про їх застосування працівник правоохоронного органу або військовослужбовець приймає самостійно.

Як було визначено вище, попередження про намір застосування заходів примусу виконує запобіжну, репрезентативну, інформативну функції, тому в подальшому дослідженні попереджувальний вигук розіб'ємо на три частини, які умовно назвемо так само: запобіжна, репрезентативна та інформативна.

Розглянемо запобіжну частину попереджувального вигуку. Як було визначено, почувши попереджувальний вигук, правопорушник повинен припинити протиправні дії. Окремі нормативні акти навіть вказують на те, що попередження може бути зроблено голосом, з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення та виконання вимоги правоохоронця (ч. 1. ст. 44 Закону «Про Національну поліцію», п. 4 Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків [17]). Для цього запобіжна частина попереджувального вигуку повинна бути владною. Владність попереджувального вигуку полягає у використанні дієслів наказового способу «Стій!» чи «Стояти!» або «Припинити!» (бійку, чинити протидію, чинити опір).

Використання саме такого попереджувального вигуку, як «Стій!» або «Стояти!», є доцільним ще з одного приводу. Зокрема, після подачі команди «Стій!» або «Стояти!» у працівника правоохоронного органу, який має намір застосувати вогнепальну зброю та привів її у готовність, у випадку, якщо правопорушник наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнеться до зброї, є підстава для застосування вогнепальної зброї поліцейським (п. 11 ст. 46 Закону «Про Національну поліцію»). Варто зауважити, що при вчиненні правопорушення команда «Припинити правопорушення!» подається безвідносно від того, будуть чи не будуть застосовуватися заходи примусу. Хоча саме затримання вже є заходом примусу [18, с. 149].

Якщо дві перші частини попереджувального вигуку (запобіжна та репрезентативна) – універсальні, оскільки використовуються при застосуванні і вогнепальної зброї, і різноманітних спеціальних засобів, і заходів фізичного впливу, то третій складник попереджувального вигуку – його інформативна частина – індивідуальна для кожного випадку застосування конкретного заходу примусу. Вона є найважливішою та несе в собі змістове навантаження про те, що зараз проти порушника, якщо він не виконає вимог працівника правоохоронного органу про припинення правопорушення, буде застосований якийсь конкретний примусовий захід або й декілька заходів.

Саме у зв'язку із цим найбільш вдалим є такі форми інформативної частини попереджувального вигуку:

- у випадках застосування вогнепальної зброї – «Стріляти буду!». В той же час п. 197 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України [6] пропонуються такі форми інформативної частини попереджувального вигуку: «Стій, стрілятиму!» або «Стій, буде застосована зброя», якщо чатовий озброєний багнетом. У цій формі змістове навантаження несе дієслово «стріляти», яке повинно довести до правопорушника, що зараз по ньому стрілятимуть, причому з вогнепальної зброї;

- у випадках застосування службового собаки – «Застосовую собаку!» або «Пускаю собаку!». На нашу думку, за інформативну частину попереджувального вигуку словосполучення з іменником «собака» використовувати доцільно, оскільки саме іменник «собака» несе змістове навантаження;

- у випадках застосування газових пістолетів і балончиків – «Застосовую газ!». Відповідно до Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків Спеціальними засобами, які мають право застосовувати військовослужбовці Служби правопорядку під час здійснення службових обов'язків, є аерозольні балончики, ручні газові гранати та патрони з газовими гранатами («Терен-4М», «Терен-6», «Терен-6Д»), балончики, патрони, гранати та інші спеціальні засоби з препаратами сльозоточивої та дратівної дії на основі природних капсаїциноїдів, морфоліду пералгонової кислоти (МПК), ортохлорбензальмалонітрилу (CS) і речовини АЛГОГЕН [17]. В той же час при застосуванні цих спеціальних засобів малоефективними будуть такі форми інформативної частини попереджувального вигуку: «Застосовую Терен-6Д!», «Застосовую препарат сльозоточивої та дратівної дії!» або «Застосовую АЛГОГЕН!». Доцільніше, звичайно, використовувати іменник «газ», оскільки використання інших іменників «морфолід», «ортохлорбензальмалонітрил» і «спецзасіб» передбачає наявність спеціальних знань у населення;

- у випадках застосування гумового кийка – «Застосовую кийок!» або «Застосовую палку!». Знову ж, на наш погляд, доцільніше використовувати іменник «кийок» чи «палка», оскільки правопорушник не завжди обізнаний з тим, що таке «спецзасіб»;

- у випадках застосування фізичної сили найбільш вдала така форма як «Застосовую силу!». У цьому випадку використання форми типу «Застосовую спеціальні прийоми рукопашного бою!» є незграбним і малоефективним;

– у випадках застосування кайданок – «Застосую кайданки!» або таке, що має жаргонний смисл – «Застосовую браслети!». Крім того, при застосуванні кайданок може бути подана обов'язкова для виконання додаткова команда «Руки вперед!» або «Руки назад!», залежно від того, у якій позиції застосовуються кайданки. Наприклад, відповідно до положень ч. 2 розділу XV Положення з організації конвоювання військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України особи, які вчинили напад, поміщаються в окремі камери для тимчасового тримання судових установ, спецвагонів (спецавтомобілів) і утримуються під посиленою охороною в кайданках (наручниках) у положенні «руки за спину» [19].

Принагідно варто торкнутися мови, якою подається попередження. Чинний нормативний акт, який врегульовує відповідні правовідносини, визначає, що попередження про намір використання заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки може бути зроблено голосом, а в разі значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, і в кожному випадку бажано мовою, зрозумілою для осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, а також українською мовою не менш як двічі з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення (п. 3 ст. 15 Закону України «Про Національну гвардію»).

Також п. 2.4.5. Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України визначає, що попередження про використання спеціальних засобів і службових собак може бути здійснено голосом, а при значній відстані або зверненні до великої групи людей – через гучномовні установки та підсилювачі українською мовою не менше двох разів з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення.

Оскільки ситуацій, де можуть працівники правоохоронних органів можуть застосовувати силу, може бути безліч, нормативні акти здебільшого не містять конкретних фраз, словосполучень і вигуків, однак у деяких випадках вони все-таки встановлені. Це стосується службовців Збройних Сил, для яких п. 197 Статуту гарнізонної та вартової служб встановлено, що усіх осіб, які наближаються до поста або до забороненої зони, позначеної покажчиками, крім начальника варти, помічника начальника варти, свого розвідного та осіб, яких вони супроводжують, чатовий зупиняє вигуком «Стій, назад» або «Стій, обійти справа (зліва)».

Отже, перший спосіб попередження – вербальний (попередження голосом) має дві форми: попереджувальний вигук або звернення (ультиматум). Другий спосіб попередження – це певні конклюдентні дії. Конклюдентні дії – це дії особи, які виявляють його волю до встановлення правовідношення, але не у формі усного або письмового волевиявлення, а поведінкою, з якої можна зробити висновок про такий намір [20, с. 78].

Згідно зі ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» «поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування». В такому випадку при застосуванні вогнепальної зброї способом попередження є конклюдентні дії працівника поліції, тобто дії, які свідчать про його намір застосувати вогнепальну зброю, а саме у такій формі: взяття до рук [1, с. 22], приведення її у готовність. Поняття взяття до рук зброї, на нашу думку, має відношення до пістолетів або револьверів, які є на озброєнні особового складу правоохоронних органів і повинні носитися у кобурі, тому пов'язані з їх оголенням. Тобто, дії по діставанню вогнепальної зброї з кобури і є взяттям до рук.

До третьої форми конклюдентних дій, які свідчать про намір застосувати вогнепальну зброю, можна віднести таку форму попередження як попереджувальний постріл угору. На це вказують положення Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України, зокрема «попередження може бути здійснено голосом або попереджувальним пострілом (черги) угору» (п. 2.5.3.) або «попереджувальні постріли (черги) угору, якщо слідом за ними не було застосовано зброю щодо осіб або транспортних засобів, а також постріли прикордонників угору без націлювання зброї в бік правопорушника не вважаються застосуванням зброї (2.5.4.).

У такому ж ключі відносини врегульовує Інструкція про порядок придбання, перевезення, зберігання, обліку та використання вогнепальної зброї і боєприпасів до неї, спеціальних засобів самооборони, а також пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, і зазначених патронів підрозділами відомчої воєнізованої та сторожової охорони, які здійснюють охорону об'єктів електроенергетики. Зокрема її п. 6.2. визначає, що зброя застосовується після попередження окриком: «Стій! Буду стріляти!» і пострілу угору, крім випадків реального нападу, коли не залишилося часу на попередження [21].

Звернення, або ультиматум можуть подаватися і у письмовій формі, наприклад при проведенні операцій по звільненню заручників, що є також способом попередження, але в нормативних актах передбачено подавання попередження лише голосом.

Таким чином, попередження про намір застосування примусових заходів виконує щонайменше три функції: по-перше, запобіжну, коли працівник правоохоронного органу вимагає припинення порушення правопорядку; по-друге, репрезентативну, коли працівник називає себе, свою посаду; по-третє, інформативну, коли правопорушнику повідомляється, який саме примусовий захід проти нього буде застосовано. Спектр способів і форм попередження про намір застосування заходів примусу може бути досить різноманітним, але його, на нашу думку, необхідно закріпити в нормативних документах.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.
2. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку. Резолюція ООН від 07.09.1990.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30.06.1993 № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12>.
5. Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України : Наказ Адміністрації державної прикордонної служби України від 21.10.2003 № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-03>.

6. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 550-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14>.
7. Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>.
8. Бандурка О.М. Роль адміністративного законодавства в зміцненні правопорядку. Проблеми охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства : Матеріали науково-практичної конференції. Харків : ХІВС, 1995. С. 13–18.
9. Безсмертний О.К., Петков В.П., Фролов О.С. Порядок попередження про намір застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів і фізичної сили з боку працівників міліції. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1996. № 1. С. 44–55.
10. Битяк Ю.П., Зуї В.В. Адміністративне право України. Конспект лекцій. Харків, 1996. 160 с.
11. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : Підручник. Київ, 1995. 177 с.
12. Адміністративна діяльність Національної поліції / кер. авт. кол. В.А. Глуховець. Дніпро, 2017. 248 с.
13. Словник іншомовних слів за ред. О.С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. Київ : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія», 1985. 966 с.
14. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів : науково-методичні рекомендації / Є.О. Гладкова. Харків, 2016. 48 с.
15. Гладкова Є.О., Малиновська Т.М. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів. Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку. Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 3-4 березня 2017 року. Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2017. С. 70–75.
16. Фролов О.С. Способи та форми попередження про намір застосування сили. Актуальні проблеми розвитку суспільної думки і практики управління : Зб. наук. праць. Вип. 3. Запоріжжя : РВП «Видавець», 1997. С. 123–125.
17. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час здійснення службових обов'язків : постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 року № 83. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2003-%D0%BF>.
18. Ляшук Р.А. Методи переконання та примусу в адміністративній діяльності правоохоронних органів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 148–150.
19. Про затвердження Положення з організації конвоювання військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2019 № 1090. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34512.html.
20. Лідовець Р.А. Мовчання та конклюдентні дії: спільні та відмінні риси. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. Випуск XV. Івано-Франківськ, 2005. С. 77–81.
21. Про затвердження Інструкції про порядок придбання, перевезення, зберігання, обліку та використання вогнепальної зброї і боєприпасів до неї, спеціальних засобів самооборони, а також пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, і зазначених патронів підрозділами відомчої воєнізованої та сторожової охорони, які здійснюють охорону об'єктів електроенергетики : Наказ Мінпаливенерго України від 12.05.2004 № 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0760-04>.